

Verrassend zelfinzicht door systematische reflectie op je pedagogische kwaliteiten.

Reflectie op alledaagse kwaliteiten maakt zichtbaar hoe het dagelijks handelen van de leerkracht verbonden is met diens persoonlijke professionaliteit en daardoor het leren verdiept.

Inhoudelijk bieden alledaagse kwaliteiten zicht op de persoonlijke kwaliteiten die van belang zijn voor een goede afstemming op leerlingen. In evenwichtig handelen van de leerkracht komen alle kenmerken van deze kwaliteiten tot uitdrukking, daarin wordt de verbinding gelegd tussen **praktische wijsheid, medemenselijkheid** en de eigen **persoonlijke ontwikkeling**.

Het handelen tijdens het lesgeven wordt in hoge mate gedragen door **aandachtige betrokkenheid, evenwichtig handelen** en **speelsheid** in optreden. Het betreft hier verworven kwaliteiten die sterk in de betekenisgeving van de leerkracht zijn verankerd; daardoor zijn ze in staat problemen voor te zijn en het gedrag van de leerlingen (bij) te sturen het begin niet alleen een beter zicht op zijn persoonlijke kwaliteiten maar ook op onderliggende motieven.

In de reflectie op de kwaliteiten d.m.v. het kwaliteiteninterview ziet de leerkracht hoe zijn denken en voelen het handelen stuurt.

Door deze aanpak krijgt de leerkracht niet alleen beter zicht op zijn persoonlijke kwaliteiten, maar ook op onderliggende motieven en opvattingen die een belangrijke rol spelen in de professionele ontwikkeling.

Vorbereiding :

Ter voorbereiding op het interview vult iedere leerkracht de vragenlijst in met in het hoofd een leerling bij wie de leerkracht zich handelingsverlegen voelt. Deze wordt vervolgens gedeeld met de andere leerkrachten van deze activiteit.

Tijdens de bijeenkomst tussen de leerkrachten (2 á 3 leerkrachten): (eventueel onder begeleiding)

De leerkrachten bevragen elkaar op de ingevulde vragenlijst; met name gericht op de handelingsverlegenheid en voorbeeldsituaties, waarbij er doorgevraagd wordt op gedachten en gevoelens , opvattingen en waarden.

Aan het eind van de bijeenkomst proberen de leerkrachten, ieder voor zich de bevindingen te generaliseren en voor henzelf te formuleren welke kwaliteiten ervoor zorgen dat zij , als leerkracht, op een effectieve en zinvolle manier weten af te stemmen op de individuele leerlingen en de diversiteit in de groep.

Kwaliteiten In Pedagogisch Handelen in beeld

gebaseerd op Reflectie vragenlijst Alledaagse Deugden van Wim Claasen

Ik vul de vragenlijst in, met in mijn gedachten leerling.....

In deze vragenlijst lees je de beschrijving van de Kwaliteiten.

Lees de kwaliteiten door en kruis bij de vragen aan wat voor jou van toepassing is bij de gekozen leerling.

Aandachtige betrokkenheid

<u>Kijken (menselijke blik)</u>					
Kijken als kwaliteit is gericht op de ontmoeting met en erkenning van de leerling als persoon. Dit kijken, deze ontmoeting is wederzijds: je beantwoordt ook de herkenning in de blik van de ander.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Op weg naar school laat ik in mijn hoofd de leerling de revue passeren (mentale voorbereiding/ inleven)</i>					
<i>Aan het begin van de dag geef ik de leerling een eigen begroeting</i>					
<i>Tijdens de lessen/activiteiten scan ik voortdurend (onbewust) de leerling. Ik let daarbij ook op non-verbale signalen</i>					
<i>Ik stimuleer de leerling om iets te zeggen, vraag naar wat hij/zij belangrijk vindt</i>					
<i>Ik zoek naar een goede verhouding tussen bevestigen/bemoedigen en "negeren" (leerling de eigen ruimte laten)</i>					
<i>Omdat ik als vanzelfsprekend oog heb voor de leerling zie en voel ik tijdig wat voor hem/haar van belang is; daardoor ben ik meestal problemen voor</i>					
<i>Door de vertrouwensrelatie die ik met de leerling ontwikkel ben ik beter op de hoogte van wat er speelt, waardoor ik hem/haar beter kan begeleiden, meer keuzes heb in het oplossen van problemen</i>					
<u>Discretie (taal en stilte)</u>					
Discretie als kwaliteit betreft het vermogen om te kiezen wanneer het tijd is om te spreken en tijd is om te zwijgen. Het uit zich ook in zorgvuldigheid waarmee je iets verwoordt/bespreekt, vooral bij kwetsbare leerlingen.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik zoek naar een goede aanspreektoon om de leerling voldoende zekerheid/veiligheid te bieden</i>					
<i>Ik houd in de manier waarop ik de leerling aanraak en/of in de mate van nabijheid rekening met de individuele leerling</i>					
<u>Vriendschappelijkheid</u>					
Vriendschappelijkheid is de band die leraar heeft met de leerling waarin de leerling leert (ook in bredere maatschappelijke context) met begrip voor anderen en zichzelf om te gaan.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik verwoord, als dat zinvol is, tijdens de lessen soms mijn persoonlijke ervaringen, activiteiten en/of meningen; laat iets van mijn eigen leven aan de leerling zien</i>					
<i>Ik zoek naar een goede verhouding tussen betrokkenheid en distantie in de omgang met de leerling</i>					

Evenwichtig handelen

<u>Zelfbeheersing</u>					
Zelfbeheersing als kwaliteit is een grondhouding waar bij een mens ernaar streeft zichzelf zodanig te vormen dat hij in staat is afgestemd te reageren.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik stem mijn spreektoon en spreektempo af op de leerling</i>					
<i>In mijn reactie op de leerling zorg ik voor een goede balans tussen verstand, gevoel en fysieke houding</i>					
<i>Ik weeg telkens af of en hoe ik reageer op grensoverschrijdend gedrag van de leerling</i>					
<i>In moeilijke situaties kijk ik eerst goed wat er gebeurt. Dit geeft me de ruimte om beter recht te doen aan de leerling en mijn eigen gevoelens beter te reguleren</i>					
<i>Ik zoek de juiste verhouding tussen niet te snel handelen, vanuit een beperkt perspectief, en niet te lang aarzelen, waardoor ik verloren ga in besluiteloosheid of onduidelijkheid</i>					
<i>Ik zoek naar evenwicht tussen gevoel/intuïtie en verstand bij het bepalen van mijn handelen</i>					
<u>Omgaan met macht</u>					
Alle leraren hebben als doel de leerlingen te ondersteunen en te stimuleren bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en hun vermogen zo autonoom mogelijk te handelen. In dat perspectief geven ze hun machtshandelen vorm en zoeken ze telkens weer naar goede verhouding tussen structuur en vrijheid.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Bij de voorbereiding van mijn lessen/activiteiten zorg ik voor duidelijke structuur (inrichting, lokaal, opzet lessen, inzet hulpmiddelen) passend bij het niveau en gedrag van de leerling</i>					
<i>Tijdens mijn lessen/activiteiten stem ik mijn (gedrag) interventies af op de leerling</i>					
<i>In mijn lessen stimuleer ik de leerling in zijn eigen initiatief door het gericht stellen van vragen, het vragen naar alternatieven, de leerling zelf (antwoorden) laten aanvullen of corrigeren en tijdens het werken de leerling zelf een activiteit of rol laten kiezen</i>					
<i>Ik betrek de leerling actief bij besluitvorming over de aanpak: maak hem/haar mede verantwoordelijk voor een goede sfeer; betrek hem/haar actief bij de oplossing van een probleem</i>					
<i>Ik zoek naar een goede verhouding tussen meebewegen met de leerling en duidelijke grenzen stellen.</i>					

Leren in vrijheid

<u>Spel, speelsheid en humor</u>					
Spel en humor kunnen vooral gezien worden als interpersoonlijke kwaliteiten van de leraren. Spel is vooral zichtbaar in de ontspannen manier waarmee de leraar met leerlingen en zaken omgaat: dit bevordert als zodanig het plezier van de leerlingen, maakt het leren aantrekkelijker. Humor is vooral zichtbaar in de wijze waarop leraren door humoristische opmerkingen leerlingen helpen situaties te relativeren en hun gedrag bij te sturen.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>In mijn gedrag straal ik energie uit, maak actief gebruik van verbale en non-verbale mogelijkheden om de leerling te stimuleren iets te leren</i>					
<i>Ik maak methodisch gebruik van speelse werkvormen: in de voorbereiding kies ik voor een speelse aanpak in de instructie en/of verwerking om het leren aantrekkelijker te maken en/of om de leerling in zijn/haar gedrag te ondersteunen</i>					
<i>Speelsheid en humor helpen me om situaties (emotioneel en cognitief) te relativeren; dat maakt me wendbaarder in de omgang met (moeilijke) situaties</i>					
<u>Humor en ironie</u>					
Humor is een emotionele houding die de leerlingen helpt om uitdagingen aan te gaan, problemen te overwinnen. Humor helpt leerlingen vrijer met situaties om te gaan, te relativeren en onderlinge banden te versterken.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Tijdens de lessen/activiteiten maak ik geregeld humoristische opmerkingen</i>					
<i>Tijdens de lessen/activiteiten maak ik geregeld ironische opmerkingen</i>					
<i>Ik gebruik humor (als afleidingsmiddel) om de leerling in zijn/haar gedrag bij te sturen</i>					
<i>Ik gebruik ironie (als afleidingsmiddel) om de leerling in zijn/haar gedrag bij te sturen</i>					
<i>Ik gebruik humor om de leerling iets duidelijk te maken</i>					
<i>Ik gebruik ironie om de leerling iets duidelijk te maken</i>					

Jezelf zijn en jezelf ontwikkelen

Deze kwaliteit kenmerkt vooral de houding waarmee de leraren leven en werk benaderen. Leraren hebben dit werk gekozen omdat ze daarin zichzelf kunnen zijn en zich als persoon verder kunnen ontwikkelen. Vooral door de combinatie van authentiek plezier in de omgang met leerlingen en het aangaan van uitdagingen stimuleren de leraren de ontwikkeling van hun leerlingen.

Authenticiteit

Authenticiteit is trouw zijn aan jezelf: je, voor jezelf en voor anderen, niet anders voordoen dan je bent; uitkomen voor je eigen kwaliteiten. Dat houdt ook in: de erkenning van je eigen grenzen. Je kunt alleen maar goed voor de ander zorgen als je goed voor jezelf zorgt. Dat vraagt om reflectie op: (h)erkennen van en afstemmen op je eigen kwaliteiten en behoeften.

	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik kies bewust voor het soort onderwijs dat bij mij past, daardoor sluit mijn natuurlijk gedrag goed aan op de (behoeften van de) leerling.</i>					
<i>Ik kies voor activiteiten en werkvormen die passen bij mijn stijl van optreden en (daardoor) de leerling stimuleren</i>					
<i>Ik ervaar spanning tussen de zorg voor mezelf en de zorg voor de leerling</i>					

Zelfontwikkeling

Leraren hebben er plezier in zichzelf te ontwikkelen, hun eigen grenzen te verleggen. Dat is zichtbaar in de wijze waarop ze zich in hun beroep en in hun vrije tijd ontwikkelen. Deze houding wordt weerspiegeld in de wijze waarop ze de leerlingen in hun ontwikkeling stimuleren. De gerichtheid op zelfontwikkeling komt vooral tot uitdrukking in het evenwichtig handelen: het tijdens de uitvoering van activiteiten telkens weer vinden van de juiste balans en afstemming in de omgang met de leerlingen en in de omgang met de eigen meergelaagdheid (opvattingen, gevoelens, normen en waarden).

	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik ervaar plezier in het aangaan van de uitdagingen die ik dagelijks tegenkom</i>					
<i>Ik zoek (elke dag weer) naar mogelijkheden om mezelf te verbeteren</i>					
<i>In de omgang met uitdagingen vind ik een goede balans tussen doorzetten en erkennen van mijn kwetsbaarheid</i>					

Zorgvuldig oordelen/ praktische wijsheid

De oordeelsvorming van alle leraren wordt vooral gekenmerkt door zorg voor de leerlingen en het zoeken naar maatvoering: welke doelen zijn relevant voor deze leerling, hoe kun je in je strategieën en in je eigen handelen beter op de leerlinge) afstemmen? Het gaat om het vinden van praktische oplossingen voor existentiële problemen.					
	nooit	meestal niet	soms wel soms niet	meestal wel	altijd
<i>Ik toon actief belangstelling in het perspectief van de leerling door kennis te maken met zijn/haar leefsituatie</i>					
<i>Bij het vaststellen van het handelingsplan voor deze leerling benader ik de problemen altijd vanuit meerdere perspectieven (diagnose, leefwereld van het kind, leerbenaderingen etc.)</i>					
<i>In mijn beeldvorming van de leerling beperk ik me niet tot de diagnostiek (met nadruk op tekortkomingen) maar verken ik ook bewust de ontwikkelingsmogelijkheden en de motieven van de leerling</i>					
<i>Als bestaande methoden niet werken zoek of creëer ik zelf oplossingen voor (leer- en/of gedrags) problemen van deze leerling</i>					
<i>Op weg naar school bereid ik me mentaal voor op de leerling; zorg ervoor dat ik (verstandelijk en gevoelsmatig) alert ben voor mogelijk relevante signalen</i>					